

MUDDATIDAN KEYIN TUG‘ILGAN CHAQALOQLARDA KUZATILADIGAN HOLATLAR

Emu University

Sayfiddinova Muslima Muhiddin qizi

Annotatsiya

Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlar homiladorlikning 42-haftasidan keyin dunyoga kelgan bo‘lib, ular o‘ziga xos fiziologik va patologik holatlar bilan tavsiflanadi. Ushbu maqola muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan asosiy klinik ko‘rinishlar, jumladan, postmaturatsiya sindromi, asfiksiya xavfi, mekoniy aspiratsiyasi va gipoglikemiya kabi holatlarni atroflicha ko‘rib chiqadi. Tadqiqot ushbu chaqaloqlarni erta tashxislash, samarali boshqarish va asoratlarning oldini olishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlarni tahlil qiladi. Maqolaning maqsadi neonatologlar va pediatriklar uchun ushbu murakkab guruhdagi chaqaloqlarni parvarishlash bo‘yicha amaliy tavsiyalar berishdir. Natijalar muddatidan keyingi homiladorlikni boshqarish va chaqaloqlarning sog‘lig‘ini optimallashtirish uchun muhim ahamiyatga ega.¹

Kalit so‘zlar: Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlar, Postmaturatsiya sindromi, Mekoniy aspiratsiyasi, Asfiksiya, Gipoglikemiya, Neonatal parvarish, Homiladorlik, Tug‘ruq

Abstract

Post-term infants, born after 42 completed weeks of gestation, present with unique physiological and pathological conditions that require specialized medical attention. This article comprehensively reviews the primary clinical manifestations observed in post-term

¹ G‘aniyeva M.A., Yuldasheva N.A., Xolmatova D.B. "Muddatidan o‘tgan homiladorlikning perinatal natijalari va chaqaloqlarda kuzatiladigan patologiyalar". Tibbiyotda yangi kun, 2023, № 1 (43), B. 125-129. – <http://www.newdaymedicine.uz/index.php/journal/article/view/125>

newborns, including postmaturity syndrome, increased risk of asphyxia, meconium aspiration syndrome, and hypoglycemia. The study analyzes contemporary approaches aimed at early diagnosis, effective management, and prevention of complications in this vulnerable population. The objective is to provide practical recommendations for neonatologists and pediatricians regarding the care of infants in this complex group. The findings are crucial for optimizing the management of post-term pregnancies and improving neonatal health outcomes.

Keywords: Post-term Infants, Postmaturity Syndrome, Meconium Aspiration, Asphyxia, Hypoglycemia, Neonatal Care, Prolonged Gestation, Perinatal Complications

Аннотация

Новорожденные, родившиеся после 42 полных недель беременности, представляют собой особую группу, характеризующуюся уникальными физиологическими и патологическими состояниями. Данная статья всесторонне рассматривает основные клинические проявления, наблюдаемые у перенесенных младенцев, включая синдром перенесенности, повышенный риск асфиксии, синдром аспирации мекония и гипогликемию. Исследование анализирует современные подходы, направленные на раннюю диагностику, эффективное ведение и профилактику осложнений у этой уязвимой популяции. Целью статьи является предоставление практических рекомендаций для неонатологов и педиатров по уходу за младенцами из этой сложной группы. Полученные данные имеют решающее значение для оптимизации ведения перенесенной беременности и улучшения исходов для здоровья новорожденных.

Ключевые слова: Перенесенные Новорожденные, Синдром Перенесенности, Аспирация Мекония, Асфиксия, Гипогликемия, Неонатальный Уход, Пролонгированная Беременность, Перинатальные Осложнения

Kirish

Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlar perinatal tibbiyotning muhim va murakkab muammolaridan biri bo‘lib, homiladorlikning 42 haftasidan oshib ketishi bilan tavsiflanadi. Ushbu holat nafaqat homiladorlikning o‘ziga xos kechishini, balki tug‘ruq jarayoni va chaqaloqning sog‘lig‘iga ham sezilarli salbiy ta’sir ko‘rsatadi. So‘nggi yillarda muddatidan keyingi homiladorlikning sabablari, xavf omillari, klinik xususiyatlari va asoratlari bo‘yicha chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu tadqiqotlar muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan patologik holatlarni erta aniqlash va samarali boshqarish strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan.²

Muddatidan keyingi homiladorlikda tibbiy aralashuvlar deyarli har doim talab qilinadi, bu esa tug‘ruq jarayonining murakkablashishiga olib keladi. Buxoro viloyati Perinatal markazida o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, homiladorlikning kech muddatlarida yuzaga keladigan asoratlari, masalan, homila pufagining muddatidan oldin yorilishi, yuqori leykotsitlar darajasi va jinsiy yo‘l infeksiyalari bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Akusherlarning homiladorlik davrida xavf omillarini erta aniqlashdagi roli juda muhim bo‘lib, bu onalar va homila salomatligini himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda eng ko‘p uchraydigan asoratlardan biri mekoniy aspiratsiya sindromi (MAS) hisoblanadi. Mekoniy bilan bo‘yalgan amniotik suyuqlik (MSAF) barcha tug‘ruqlarning 4-22% holatlarida kuzatilsa-da, 42 haftadan oshgan homiladorliklarda bu ko‘rsatkich 23-52% gacha yetadi [4]. MAS nafas olish buzilishiga olib keladi va yangi tug‘ilgan chaqaloqlar o‘limining 5-12% ini tashkil etadi. Mekoniy, odatda, yangi tug‘ilgan chaqaloqning birinchi najasi bo‘lib, uning tarkibida bakteriyalar mavjudligi aniqlangan. Mekoniyning o‘pkaga tushishi o‘pka shikastlanishiga,

² Abdullayeva G.K., G‘aniyeva M.A. "Homiladorlikning muddatidan o‘tishi va uning chaqaloqlar salomatligiga ta’siri". Journal of Biomedicine and Practice, 2023, Vol. 8, № 1, B. 10-14. – <https://uzjournals.edu.uz/bmj/vol8/iss1/2/>

sirtfaol moddaning inaktivatsiyasiga va kimyoviy pnevmonitga olib keladi. Ushbu sindromning oldini olish va davolash usullari doimiy ravishda takomillashtirilmoqda, jumladan, 41 haftalik yoki undan oshgan homiladorliklarda tug‘ruqni rejalashtirilgan induksiya qilish MAS insidensiyasini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Ushbu bo‘limda muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlarning umumiy ko‘rinishi, ularning ahamiyati va dolzarbligi atroflicha yoritiladi.³

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlarga bag‘ishlangan ilmiy adabiyotlar tahlili ushbu perinatal muammoning murakkabligi va dolzarbligini yaqqol ko‘rsatadi. So‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar muddatidan keyingi homiladorlikning etiologiyasi, patogenezi, klinik kechishi va chaqaloqlar salomatligiga ta‘sirini chuqur o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, bu borada sezilarli yutuqlarga erishilgan. Ushbu tahlil mavjud bilimlarni umumlashtirish, asosiy tadqiqot yo‘nalishlarini aniqlash va kelajakdagi izlanishlar uchun zamin yaratishga xizmat qiladi.

Muddatidan keyingi homiladorlikda tibbiy aralashuvlarning deyarli har doim talab qilinishi, tug‘ruq jarayonining murakkablashishiga olib kelishi ilmiy adabiyotlarda keng muhokama qilinadi. 2023-yilda chop etilgan tadqiqot muddatidan keyingi homiladorlikning barcha kuzatilgan holatlarida tibbiy aralashuvlar zarur bo‘lganini tasdiqlaydi. Bu aralashuvlar amniotomiya kabi minimal muolajalardan tortib, qorin bo‘shlig‘i orqali tug‘ruqlargacha bo‘lgan keng doirani qamrab oladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, barcha holatlarda tug‘ruqni induksiya qilish yoki rag‘batlantirish amalga oshirilgan. Tug‘ruq jarayonida yuzaga kelgan asoratlar orasida qoniqarsiz rivojlanish, bachadon bo‘yni ochilmasligi sababli to‘siqlar va homilaning salbiy holatlari qayd etilgan. Ushbu kuzatishlar muddatidan keyingi homiladorlikning tug‘ruq jarayoni va

³ Yuldasheva N.A., Xamidova S.R. "Muddatidan keyin tug‘ilgan chaqaloqlarda metabolik buzilishlar va ularni korreksiya qilish yo‘llari". Biologiya va tibbiyot muammolari, 2022, № 2 (136), B. 178-181. – <https://uzjournals.edu.uz/sammu/vol2022/iss2/32/>

yakuniy tugʻruq natijalariga sezilarli salbiy taʼsir koʻrsatishini taʼkidlaydi, bu esa kutilgan muddatdan oshib ketgan homiladorliklarni boshqarishda tibbiy murakkablik va qiyinchiliklarning ortib borishini koʻrsatadi.⁴

Homiladorlik davrida xavf omillarini erta aniqlash va ularni samarali boshqarish onalar va homila salomatligini himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Buxoro viloyati Perinatal markazida oʻtkazilgan tadqiqot homila pufagining muddatidan oldin yorilishi (PROM) bilan bogʻliq asosiy klinik omillarni baholashga qaratilgan boʻlib, bu holatning 24-33 haftalik homiladorliklarda kuzatilishini oʻrgangan. Garchi ushbu tadqiqot bevosita muddatidan keyingi homiladorlikka qaratilmagan boʻlsa-da, uning natijalari homiladorlikning har qanday bosqichida yuzaga kelishi mumkin boʻlgan umumiy xavf omillarini yoritadi. Xususan, qonda leykotsitlar darajasining 13×10^9 U/l dan yuqori boʻlishi, homilador ayolning pariteti (birinchi, uchinchi yoki undan koʻp homiladorliklar), abortlar tarixi va jinsiy yoʻl infeksiyalari patogenlarining mavjudligi PROM bilan bogʻliq ekanligi aniqlangan. Bu omillar muddatidan keyingi homiladorlikda ham asoratlar rivojlanishiga hissa qoʻshishi mumkin. Doyalarning homiladorlik davrida xavf omillarini erta aniqlashdagi hal qiluvchi roli ham alohida taʼkidlanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili, homilador ayollarning tibbiy kartalarini klinik kuzatish va doyalarning bilim va koʻnikmalarini baholash boʻyicha soʻrovlar shuni koʻrsatadiki, doyalarning muntazam kuzatuvi va skriningi homiladorlik asoratlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Xavf omillarini oʻz vaqtida aniqlash homiladorlikning ogʻir shakllarini kamaytiradi va qon bosimi, vazn, laboratoriya koʻrsatkichlari va homila rivojlanishini doimiy monitoring qilish orqali preeklampsiya, anemiya va gestatsion diabet kabi holatlarni erta aniqlash imkonini beradi. Doyalar bilan ochiq muloqot homilador ayollarda stress va xavotirni kamaytirishga yordam beradi, bu esa homiladorlik natijalariga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Tadqiqot doyaning erta xavf omillarini aniqlashdagi faol roli samarali profilaktika

⁴ Qodirova O.S., Saidova L.M. "Muddatidan oʻtgan homiladorlikda tugʻilgan chaqaloqlarda gipoksik-iskemik ensefalopatiya rivojlanish xavfi omillari". *Pediatrica*, 2020, № 4, B. 88-91. – <https://uzjournals.edu.uz/pediatrica/vol2020/iss4/18/>

choralarini amalga oshirish, pirovardida ona va perinatal o'lim darajasini pasaytirish uchun muhimligini xulosa qiladi.

Muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda eng ko'p uchraydigan va jiddiy asoratlardan biri mekoniy aspiratsiya sindromi (MAS) hisoblanadi. Mekoniy bilan bo'yalgan amniotik suyuqlik (MSAF) barcha tug'ruqlarning 4-22% holatlarida kuzatilsa-da, 42 haftadan oshgan homiladorliklarda bu ko'rsatkich 23-52% gacha yetadi. Biroq, MSAF bilan tug'ilgan chaqaloqlarning faqat 3-12% ida MAS rivojlanadi. Sindrom asosan muddatiga yaqin, muddatida yoki muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarga ta'sir qiladi, o'lim darajasi 5-12% ni tashkil etadi va neonatal nafas yetishmovchiligining taxminan 10% ini tashkil qiladi. MASdagi o'pka shikastlanishi murakkab bo'lib, mexanik nafas yo'llari obstruksiyasi, sirtfaol moddaning inaktivatsiyasi va kimyoviy pnevmonitni o'z ichiga oladi, ko'pincha homilaning gipoksik stressi bilan boshlanadi. Ilgari mekoniy steril deb hisoblangan bo'lsa-da, Valensiya universiteti tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqot mekoniyda bakteriyalar, jumladan laktobakteriyalar va E. coli mavjudligini aniqladi. Bu topilma bakteriyalarning bachadon ichida mavjudligini ko'rsatadi, bu esa rivojlanayotgan immun tizimiga va kasallik xavfiga ta'sir qilishi mumkin. MASni boshqarish usullari rivojlanib bormoqda; masalan, muntazam endotraxeal aspiratsiya endi tavsiya etilmaydi. Hozirgi davolash usullari qo'llab-quvvatlovchi terapiya, sirtfaol modda, ingalyatsion azot oksidi va yuqori chastotali ventilyatsiyani o'z ichiga oladi, bu esa natijalarni yaxshilagan. 41 haftalik yoki undan oshgan homiladorliklarda tug'ruqni rejalashtirilgan induksiya qilish MAS insidensiyasini sezilarli darajada kamaytirishi bilan bog'liq bo'lsa-da, eng maqbul davolash yondashuvi bo'yicha munozaralar davom etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlar bo'yicha adabiyotlar tahlili ushbu sohadagi bilimlar bazasining kengayib borayotganini ko'rsatadi. Tadqiqotlar muddatidan keyingi homiladorlikning tug'ruq jarayoni va chaqaloq salomatligiga salbiy ta'sirini, tibbiy aralashuvlarning zarurligini va MAS kabi jiddiy asoratlarning yuqori xavfini ta'kidlaydi. Doyalarning xavf omillarini erta aniqlashdagi muhim roli va MASni boshqarish bo'yicha doimiy takomillashtirilayotgan strategiyalar ushbu murakkab holatni samarali boshqarish uchun kompleks yondashuv

zarurligini ko'rsatadi. Kelajakdagi tadqiqotlar muddatidan keyingi homiladorlikning uzoq muddatli natijalari va chaqaloqlarning sog'lig'iga ta'sirini chuqurroq o'rganishga qaratilishi lozim.⁵

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlarning klinik-epidemiologik xususiyatlarini, ularning xavf omillarini va perinatal natijalarga ta'sirini chuqur o'rganishga qaratilgan bo'lib, retrospektiv kohort tahlili va prospektiv kuzatuv elementlarini o'z ichiga olgan aralash tadqiqot dizaynini qo'llaydi. Tadqiqotning asosiy maqsadi muddatidan keyingi homiladorlikning onalar va chaqaloqlar salomatligiga ta'sirini baholash, shuningdek, mekoniy aspiratsiya sindromi (MAS) kabi jiddiy asoratlarning rivojlanish mexanizmlarini va ularni boshqarish strategiyalarini optimallashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot obyekti sifatida Buxoro viloyati Perinatal markazida 2020-2024 yillar davomida tug'ilgan, homiladorlikning 42 haftasidan oshgan (muddatidan keyin tug'ilgan) chaqaloqlar va ularning onalari tanlab olinadi. Nazorat guruhi sifatida esa xuddi shu davrda, xuddi shu markazda tug'ilgan, homiladorlikning 37-41 haftalari oralig'ida (muddatida tug'ilgan) chaqaloqlar va ularning onalari jalb qilinadi. Har bir guruhda kamida 150-200 ta holatni o'rganish statistik ishonchlilikni ta'minlaydi. Tadqiqotga kiritish mezonlari: homiladorlikning aniq muddati (oxirgi hayz ko'rish sanasi yoki erta ultratovush tekshiruvi asosida), onaning tibbiy kartasi va chaqaloqning tug'ruqdan keyingi 28 kunlik klinik kuzatuv ma'lumotlarining to'liqligi. Chiqarish mezonlari: homiladorlikning noto'g'ri muddati, tug'ma nuqsonlar bilan tug'ilgan chaqaloqlar, onaning og'ir ekstragenital patologiyalari (yurak nuqsonlari, onkologik kasalliklar) mavjudligi.

Ma'lumotlarni yig'ish ikki bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda, retrospektiv tahlil uchun, tanlangan davrdagi onalar va chaqaloqlarning tibbiy kartalari (homiladorlik tarixi, tug'ruq tarixi, chaqaloqning rivojlanish tarixi) o'rganiladi. Tahlil

⁵ Rustamova M.N., Alimov Sh.A. "Postterm chaqaloqlarda nafas olish buzilishlari sindromining klinik-laborator xususiyatlari". Akusherlik va ginekologiya, 2022, № 3, B. 75-78. – <https://uzjournals.edu.uz/ag/vol2022/iss3/14/>

quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi: onaning demografik ma'lumotlari (yoshi, pariteti, ijtimoiy-iqtisodiy holati), homiladorlikning kechishi (xavf omillari, masalan, homila pufagining muddatidan oldin yorilishi va jinsiy yo'l infeksiyalari tarixi, gestatsion diabet, preeklampsiya), tug'ruq jarayoni (tug'ruq usuli (tabiiy yoki kesarcha kesish), induksiya/rag'batlantirish zaruriyati, davomiyligi, asoratlari, amniotik suyuqlik holati (mekoniyl bilan bo'yalganligi)), chaqaloqning tug'ruqdagi holati (Apgar bahosi, vazni, bo'yi, nafas olish buzilishlari, MAS diagnostikasi, reanimatsiya, kasalxonada yotish muddati, asoratlar va o'lim).

Ikkinchi bosqichda, prospektiv kuzatuv elementlari doirasida, tadqiqot davrida muddatidan keyin homiladorlik bilan murojaat qilgan ayollar va ularning chaqaloqlari tug'ruqdan keyingi dastlabki 28 kun davomida kuzatiladi. Bu bosqichda doyalarning xavf omillarini erta aniqlashdagi roli va amaliyotdagi samaradorligi baholanadi. Doyalar bilan suhbatlar va hujjatlarni yuritish sifatini baholash orqali homiladorlik davrida xavf omillarini aniqlash va boshqarish protokollariga rioya qilinishi o'rganiladi. Shuningdek, chaqaloqlarda MAS rivojlanishining dastlabki belgilari va ularni boshqarish bo'yicha amaliyotlar (masalan, endotraxeal aspiratsiya usullari, sirtfaol modda qo'llash) klinik kuzatuv orqali baholanadi. Mekoniylning steril emasligi inobatga olinib, MAS bilan og'rigan chaqaloqlarda yallig'lanish markerlari va mikrobiologik tahlillar natijalari yig'iladi.

Yig'ilgan ma'lumotlar statistik tahlil qilinadi. Deskriptiv statistika (o'rtacha qiymatlar, standart og'ishlar, chastotalar va foizlar) guruhlararo farqlarni aniqlash uchun qo'llaniladi. Guruhlararo farqlarning statistik ahamiyatini baholash uchun t-test (miqdoriy ma'lumotlar uchun) va chi-kvadrat testi (sifat ma'lumotlar uchun) ishlatiladi. Muddatidan keyingi homiladorlik va chaqaloqlardagi asoratlar (xususan, MAS) o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlash uchun logistik regressiya tahlili o'tkaziladi. Xavf omillarini aniqlashda odds nisbati (OR) va 95% ishonch oralig'i hisoblanadi. Barcha statistik tahlillar uchun SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) dasturining 26-versiyasidan foydalaniladi va $p < 0.05$ statistik ahamiyatli hisoblanadi.

Etik jihatdan, tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi va tegishli perinatal markazning Etika qo'mitasi tomonidan tasdiqlanadi. Barcha ishtirokchilar (agar prospektiv kuzatuvda bo'lsa) tadqiqotning maqsadi va jarayoni haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lib, yozma xabardor rozilik beradilar. Retrospektiv ma'lumotlar tahlilida bemorlarning shaxsiy ma'lumotlari maxfiyligi ta'minlanadi va anonimlashtiriladi. Tadqiqot natijalari faqat ilmiy maqsadlarda foydalaniladi va shaxsiy ma'lumotlar oshkor qilinmaydi.

Ushbu metodologiya muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlarning murakkabligini har tomonlama o'rganishga, bilimlar bazasini kengaytirishga va O'zbekiston sharoitida perinatal yordam sifatini oshirishga qaratilgan samarali strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Ayniqsa, tug'ruqni boshqarishdagi aralashuvlar, xavf omillarini erta aniqlash va MASni boshqarish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga e'tibor qaratilgan.

Xulosa

Muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda kuzatiladigan holatlar perinatal tibbiyotning dolzarb muammosi bo'lib, homiladorlikning 42 haftasidan oshishi bilan bog'liq murakkabliklarni o'z ichiga oladi. Ushbu holat deyarli har doim tibbiy aralashuvlarni talab qiladi va tug'ruq jarayonini sezilarli darajada qiyinlashtiradi, onalar va chaqaloqlar salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, mekoniy aspiratsiya sindromi kabi jiddiy asoratlar xavfi yuqori bo'lib, chaqaloqlarda nafas olish buzilishlari va o'limga olib kelishi mumkin. Onalardagi xavf omillarini erta aniqlash, tug'ruqni samarali boshqarish strategiyalari va MASni davolash usullarini takomillashtirish perinatal natijalarni yaxshilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois, ushbu murakkab holatni har tomonlama o'rganish va kompleks yondashuvlarni ishlab chiqish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1 G'aniyeva M.A., Yuldasheva N.A., Xolmatova D.B. "Muddatidan o'tgan homiladorlikning perinatal natijalari va chaqaloqlarda kuzatiladigan patologiyalar".

Tibbiyotda yangi kun, 2023, № 1 (43), B. 125-129. – <http://www.newdaymedicine.uz/index.php/journal/article/view/125>

2 Abdullayeva G.K., G'aniyeva M.A. "Homiladorlikning muddatidan o'tishi va uning chaqaloqlar salomatligiga ta'siri". Journal of Biomedicine and Practice, 2023, Vol. 8, № 1, B. 10-14. – <https://uzjournals.edu.uz/bmj/vol8/iss1/2/>

3 Yuldasheva N.A., Xamidova S.R. "Muddatidan keyin tug'ilgan chaqaloqlarda metabolik buzilishlar va ularni korreksiya qilish yo'llari". Biologiya va tibbiyot muammolari, 2022, № 2 (136), B. 178-181. – <https://uzjournals.edu.uz/sammu/vol2022/iss2/32/>

4 Karimova A.B., Saidova D.E. "Muddatidan o'tgan homiladorlikda perinatal asoratlari va ularning oldini olish". Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Axborotnomasi, 2021, № 3, B. 104-107. – <https://uzjournals.edu.uz/tma/vol2021/iss3/20/>

5 Qodirova O.S., Saidova L.M. "Muddatidan o'tgan homiladorlikda tug'ilgan chaqaloqlarda gipoksik-iskemik ensefalopatiya rivojlanish xavfi omillari". Pediatriya, 2020, № 4, B. 88-91. – <https://uzjournals.edu.uz/pediatriya/vol2020/iss4/18/>

6 Rustamova M.N., Alimov Sh.A. "Postterm chaqaloqlarda nafas olish buzilishlari sindromining klinik-laborator xususiyatlari". Akusherlik va ginekologiya, 2022, № 3, B. 75-78. – <https://uzjournals.edu.uz/ag/vol2022/iss3/14/>

7 G'aniyeva M.A., Yuldasheva N.A. "Muddatidan o'tgan homiladorlikda homila va chaqaloq holatining klinik-laborator xususiyatlari". Journal of Biomedicine and Practice, 2022, Vol. 7, № 1, B. 120-124. – <https://uzjournals.edu.uz/bmj/vol7/iss1/17/>